

Gratis geld voor iedereen

Wie denkt dat achter deze titel een snel in elkaar gezet pamflet schuilgaat, moet ik teleurstellen. Dit boek van Rutger Bregman (*1988) is een interessante geschiedenisles met veel aandacht voor de rol van economen en de rol van ideeën als model voor vooruitgang. De schrijver is dan ook historicus en een goed verhalenverteller. Waarschijnlijk is een goed geschiedenisleraar aan hem verloren gegaan. Het is een gedegen boek (met 43 pagina's aan noten) en zeer prettig en aangenaam leesbaar geschreven. Bekend geworden als 'mister basisinkomen' vanwege een artikel dat ook in Amerika, in The Washington Post, is verschenen. Hij heeft echter over meer zaken interessante dingen te melden, getuige de ondertitel van het boek: 'En nog vijf grote ideeën die de wereld kunnen veranderen'.

Armoede aanpakken

Een makkelijk op te lossen probleem is de aanpak van armoede. Ook dat tackelt Bregman als een idee om de wereld te verbeteren. Landen met de meeste universele voorzieningen slagen er het beste in de armoede terug te dringen. De goede voorbeelden hebben soms de schijn tegen, maar aangetoond is dat hoe meer wij, onze familie of onze vrienden profiteren van de verzorgingsstaat, hoe meer we zelf ook willen bijdragen. Ook worden we in het boek nog eens fijntjes gewezen op de relatie tussen armoede en gezondheid. Het bestaan van die relatie is geen schokkend nieuw inzicht. Onderzoek toont al lang aan dat er een relatie is tussen armoede en mentale problemen. Kinderen die opgroeien in armoede hebben er vaker last van, leert een onderzoek uit 1993 (Jane Costello, Amerika). Oud nieuws eigenlijk: Edward Jarvis had dat in 1855 (!) al geconcludeerd in zijn 'Report on Insanity'. Schokkend is wel dat we een probleem dat al 165 jaar bekend is nog steeds niet opgelost hebben. Daar past deze uitspraak van Nelson Mandela die Bregman aanhaalt mooi bij:

Het overwinnen van armoede is geen kwestie van liefdadigheid, het is een kwestie van rechtvaardigheid.

Net als slavernij en apartheid is armoede niet natuurlijk.

Het is door mensen veroorzaakt en kan worden overwonnen en uitgeroeid door de daden van mensen

Het probleem in de huidige samenleving is dat we niet kiezen voor de fundamentele oplossing, maar altijd voor de korte termijn en symptoombestrijding. En dat terwijl armoede bestrijden niet alleen goed voor het geweten is, maar ook goed voor de portemonnee.

Groeiende ongelijkheid

Ongelijkheid is (tot nu toe) misschien een probleem van alle tijden. Maar het is niet een in omvang gelijkblijvend probleem. De ongelijkheid groeit in bijna alle rijke landen. Zelfs het World Economic Forum, de club van zakenlui, toppolitici en popsterren, noemt de groeiende ongelijkheid het grootste gevaar van de wereldeconomie. De harde waarheid is dat om rijk te worden er steeds minder mensen nodig zijn. Machines en robots vormen inmiddels wel terdege een bedreiging voor de inzet van menselijk kapitaal. Leidde voorheen automatisering nog tot aanwas van nieuwe banen; dat mechanisme is helaas sinds 15 jaar uitgewerkt. De groei van productiviteit en werkgelegenheid ging lange tijd gelijk op: "Mens en machine marceerden zij aan zij". Rond 2000 begon echter 'De Grote Ontkoppeling'. De productiviteit was nog nooit zo hoog en innovatie ging nog nooit zo snel, maar er zijn nu minder banen en inkomens dalen. Neem de auto-industrie in Amerika tussen 2009 en 2013 als voorbeeld. Verantwoordelijk voor zeker 15% van de groei, maar met slechts 3% van de banengroei. Tweehonderd jaar lang zorgde de arbeidsmarkt voor nieuwe banen en verdeelde zo de vruchten van de vooruitgang. We moeten op zoek naar een nieuw systeem dat de verliezers compenseert. In de huidige samenleving is dat eigenlijk iedereen die in loondienst werkt. Behalve de

mensen 'aan de onderkant': nieuwe banen zijn er in fastfoodrestaurants, supermarkten en bejaardenhuizen. Die banen zijn – nog – veilig.

Verbeter de wereld: begin bij de belastingen

Maar liefst de helft van de belasting die de rijke westerse landen innen, komt van werknemers. Wat is daar de rechtvaardiging van? Arbeid is toch niet schaars? Banen wel. Robots worden steeds slimmer en goedkoper; het in dienst nemen van werkzoekenden wordt steeds duurder. Grondstoffen zijn schaars. Daar zou je veel meer belasting op kunnen heffen. Daarmee wordt recyclen en repareren aantrekkelijker dan kopen en weggooien. "Zouden we arbeid minder belasten, dan krijgen we meer handen aan het bed, kleinere klassen en meer blauw op straat." Wie de wereld wil veranderen moet bij de belasting beginnen, dat had tsaar Peter de Grote al in de gaten. Dat was iets meer dan driehonderd jaar geleden, zo rond 1700. Drie eeuwen geschiedenis verder en deze les is nog steeds niet geleerd?

Herverdeling

De verzorgingsstaat is momenteel een compromis, of zo je wilt een monsterverbond. Een basisinkomen zou een betere oplossing zijn. Als het om herverdeling gaat krijgt links zijn rechtvaardigheid en als het om bemoeienis, betutteling en vernedering gaat, krijgt rechts een kleinere overheid dan ooit. Op een fundamentele niveau kun je daarmee ook een einde maken aan het misverstand dat je moet en zult werken voor je geld! Ook om een andere reden is een basisinkomen dé oplossing. Wij profiteren van de instituties, kennis en het sociale kapitaal dat onze voorouders hebben opgebouwd. Deze rijkdom is van ons allemaal. Waarom mag niet iedereen erin delen? Aan de hand van diverse onderzoeken laat Bregman overtuigend zien dat het basisinkomen geen kortstondig modeverschijnsel is. Integendeel, het wil maar geen mode worden. Er zijn diverse experimenten geweest, in de jaren zestig ook in Amerika. En enkele presidenten zagen het ook wel zitten. Maar soms neemt de geschiedenis een loopje met goede ideeën en is het wachten op de volgende kans om zaken wezenlijk te veranderen. Kansen treden doorgaans op als er zich een crisis voordoet. Daar heeft de samenleving in 2008 helaas niet van weten te profiteren. Er waren immers geen echte alternatieven toen het ineens stortte van het bankwezen ons in 2008 overviel. We konden slechts doorgaan op de oude weg. Als samenleving verkeren we niet in een crisis, maar in coma: een diepe, droomloze slaap.

Laat ideeën regeren

Politieke keuzes worden tegenwoordig als noodzaak, neutraal en objectief, maar vooral onontkoombaar gepresenteerd. Het moet zo, we kunnen niet anders. Wie de wereld vooruit wil helpen, kan niet zonder het nastreven van utopieën. Het laatste hoofdstuk heet dan ook: 'Hoe ideeën de wereld veranderen'. Uiteindelijk is het boek een oproep om onze wereld weer door ideeën te laten regeren en niet door het gebrek eraan.

De Volkskrant prijst dit boek aan met: "Schaamteloos grote ideeën, een genot om te lezen." Ik hoop dat dit een aansporing voor velen mag zijn. Ik heb slechts enkele onderdelen belicht: er zit nog veel meer lees- en denkplezier in het boek verborgen!

Ger Ramaekers

*Rutger Bregman - Gratis geld voor iedereen
Uitgever De Correspondent, 256 pagina's, prijs €18.00
Klik hier om te bestellen.*

<http://kiosk.decorrespondent.nl/products/rutger-bregman-gratis-geld-voor-iedereen-boek>